

ՖԻԼՈՑՖԻԱԿԱՆ ԴԸ ՍԱԼԻ
(1567-1622)

ՈՒՂԵՑՈՒՅՑ ԲԱՐԵՊԱՇՏ ԿՅԱՆՔԻ

ՄԱՍ Ա

Ստածումներ և վարժություններ, որոնք անհրաժեշտ են, որպեսզի բարեպաշտ կյանք վարելու սկզբնական ցանկությունը վերածի այն իրագործելու վճռականության

ԳԼՈՒԽ Ա

Որն է ճշմարիտ բարեպաշտությունը

Դու ձգտում ես բարեպաշտության, սիրելի՛ բարեկամ, որովհետև քրիստոնյա լինելով, քաջ գիտակցում ես, որ այդ առաքինությունն առավել հաճելի է Աստծուն: Բայց այն ձեռք բերելուց առաջ նախ պետք է հստակ պատկերացում կազմել, թե որն է ճշմարիտ բարեպաշտությունը, քանի որ գոյություն ունեն նաև բազմաթիվ թյուր, ունայն, սնուտի պատկերացումներ բարեպաշտության մասին:

Հաճախ նկարիչները, կանացի դիմանկարներ կերտելիս, նրանց նմանեցնում են իրենց սիրելի էակներին: Այդպես էլ շատերը բարեպաշտության մասին կարծիք են կազմում՝ ղեկավարվելով սեփական երևակայությամբ և զգացմունքներով: Նա, ով առավել կարևորում է պահքը, համարում է, որ պահեցողությունն է մարդուն բարեպաշտ դարձնում: Ինչ հոգ, որ մարդու սիրտը շարունակում է մնալ անմաքուր: Մեկ ուրիշն իրեն բարեպաշտ է համարում, որովհետև երկար աղոթքներ է ընթերցում, թեև դրանից հետո ընդհարվում է տան անդամների և հարևանների հետ: Երրորդը պատրաստակամ ողորմություն է տալիս աղքատներին, բայց զուրկ է հեգությունից և չի ներում թշնամիներին: Ընդհանրապես, բոլոր այս մարդիկ համարվում են բարեպաշտ, աստվածասեր, բայց իրականում հեռու են այդպիսին լինելուց:

Դավթի կինը՝ Մեղքողն, ամուսնուն թշնամիներից փրկելու համար խրտվիլակին հագցրեց ամուսնու զգեստները և դրեց մահճակալին, որ կարծեն, թե նա հիվանդ պառկած է անկողնում (Ա Թագ. ԺԹ11-16): Այդպես էլ ոմանք քողարկվում են՝ բարեպաշտության արտաքին գործերով, որպեսզի մարդիկ նրանց հոգևոր և աստվածապաշտ համարեն, սակայն իրականում միայն աստվածապաշտության ձևական և շինծու կերպարանք ունեն: Այնինչ ճշմարիտ և կենդանի բարեպաշտությունն իր խորքում Աստուծո նկատմամբ սերն է: Աստված է պարգևում մարդուն բարիք գործելու ունակությունը: Բարեպաշտությունն այդ ունակության գերագույն արտահայտությունն է: Ջալաններն ընդունակ չեն թռչելու և երբեք չեն թռչում, հավերը թեև թռչում են, բայց մի կերպ և հազվադեպ: Այնինչ արծիվները, աղավնիները և ծիծեռնակները թևածում են մշտապես, արագ և բարձր: Մեղավորները ամենակին չեն ձգտում թռչել Աստուծո մոտ, նրանք

իրենց մտածումներով և գործերով ամուր կառչած են հողին: Մարդիկ, ովքեր կատարում են բարի գործեր, բայց դեռ չեն հասել կատարյալ բարեպաշտության, ինչ խոսք, իրենց բարի գործերով մոտենում են Աստծուն, բայց հազվադեպ, դանդաղորեն և դժվարությամբ: Մինչդեռ բարեպաշտները սլանում են վեր՝ առ Աստված՝ հաճախ, արագ և բարձր:

Սերը մեզ հնարավորություն է տալիս գործնական և հարատև կատարելու Աստուծո պատվիրանները: Սերն է օգնում գործել էլ ավելի արագ և ջանադրաբար: Նա, ով մշտապես չի հսկում ինքն իրեն՝ ամեն քայլափոխին հետևելու Աստծու պատվիրաններին, ո՛չ բարի է և ո՛չ էլ կրոնասեր, որովհետև բարի լինել՝ նշանակում է սիրո գործեր կատարել, իսկ բարեպաշտ լինել՝ նշանակում է այդ անել ամենայն պատրաստակամությամբ և ջանասիրությամբ: Իսկ քանի որ բարեպաշտությունը զգալի չափով հենց կատարյալ սիրո արտահայտություն է, այն ոչ միայն մեզ դարձնում է ավելի գործունյա և ջանասեր Աստուծո բոլոր պատվիրանները կատարելու մեջ (Սղմ. ճԺԸ 32), այլև մղում մեզ արագ և ամենայն պատրաստակամությամբ անելու այնպիսի բարի գործեր, որոնք մենք կարող ենք նույնիսկ այն ժամանակ, երբ նրանք մեզ պարտադրված չեն, այլ միայն ցանկալի են, այսինքն՝ կատարել ոչ միայն հրահանգները, այլև խորհուրդները:

Ինչպես հիվանդությունից նոր ապաքինվող մարդն ընդամենը անհրաժեշտ քայլերն է անում, այն էլ դանդաղ և դժվարությամբ, այնպես էլ մեղավորը, որը դեռ չի հասել բարեպաշտության, փորձում է ի կատար ածել Աստուծո պատգամները, սակայն դանդաղորեն և ուժերի լարումով: Եւ ինչպես կատարելապես առողջն ի վիճակի է ոչ միայն քայլելու, այլև վազելու, ցատկելու, այնպես էլ բարեպաշտության մեջ հմտացածը ոչ միայն կատարում է այն, ինչ սահմանված է, այլ նաև ի վիճակի է առաջնորդվելու խորհուրդներով և ի վերուստ ոգեշնչմամբ: Սերն ու բարեպաշտությունը զանազանվում են իրարից, ինչպես կրակը՝ հրից: Սերը հոգու կրակն է, բոցավառվելիս վերածվում է բարեպաշտության: Բարեպաշտությունը ոչինչ չի ավելացնում սիրուն, այլ միայն հաղորդում է կենդանություն, եռանդ և հարատևություն ոչ միայն աստվածային պատվիրանների, այլ նաև հորդորների և խրատների կատարման համար:

ԳԼՈՒԽ Բ

Բարեպաշտության յուրահատկությունները և գեղեցկությունը

Դեպի Ավետյաց երկիր խրայելացիների ուղևորվելու ընթացքում շատերը հակաճառում էին՝ պատճառաբանելով, որ այնտեղ ապրելն անհնար է, որ այն երկրի բնակիչները մարդակերներ են (Թվ. ԺԳ 33-34) և այլն: Սիրելի բարեկամ, նույն ձևով և աշխարհի մարդիկ են վարվում նրանց հետ, ովքեր մտադրվում են ընթանալ բարեպաշտության ճանապարհով՝ վախեցնելով, թե բարեպաշտ մարդկանց դեմքերը միշտ մռայլ են, տրտում և թախծոտ, որ բարեպաշտության հետևանքով ձևավորվում է մելամաղձոտ և անտանելի բնավորություն: Եւ ինչպես Յեսուն և Քաղեբն էին առարկում ազգակիցներին՝ վստահեցնելով, որ

Ավետյաց երկիրը չափազանց լավն է, և նրան տիրանալը ուրախություն և երանություն կբերի (Թվ. ԺԴ 7-8), նույնպես և Սուրբ Հոգին բոլոր սրբերի և Տիրոջ բերանով (Մտթ. ԺԱ 28-30) վկայում է, որ բարեպաշտ կյանքը հիանալի է և երջանիկ: Աշխարհը տեսնում է, որ կրոնասեր մարդիկ պահք են պահում, աղոթում, տանում վիրավորանքներ, խնամում հիվանդներին, օգնում աղքատներին, հսկում գիշերները, զսպում զայրույթը, հագուրդ չեն տալիս կրքերին, հրաժարվում են զգայական հաճույքներից, ինչը թվում է ծանր, խիստ և դժվարին, սակայն չէ՞ որ աշխարհն անհաղորդ է սրտի մեջ տեղ գտած աստված-սիրությանը, որն այս բոլոր գործերը դարձնում է հաճելի, թեթև և ցանկալի:

Նայենք մեղուներին: Նրանք ծաղկից վերցրած կծու հյութը վերածում են մեղրի, ինչը նրանց յուրահատկությունն է: Ո՛վ աշխարհի մարդիկ... Իրապես շատ դառն է պայքարն ինքդ քեզ հետ, բայց ի վերջո այդ դառնությունը վերածվում է քաղցրության և մխիթարության: Կրակը, հուրը, անիվներն ու բրիչները նահատակներին բուրումնավետ ծաղիկներ էին թվում, որովհետև նրանք աստվածապաշտ էին: Ուրեմն եթե բարեպաշտությունն ախորժելի է դարձնում սոսկալի տանջանքները և անգամ մահը, ապա որքան առավել է նրանով զարդարվում առաքինի կյանքը:

Շաքարն ավելի հաճելի համ է տալիս թերահաս պտուղներին և մեղմում չափից ավելի հասած մրգերի սուր համը: Բարեպաշտությունն ասես հոգևոր շաքար լինի: Այն թեթևացնում է տանջանքների սաստկությունը և մխիթարությամբ լցնում: Այն վերացնում է աղքատների տրտմությունն ու հարուստների սնապարծությունը, անտեսվածի վիատությունն ու պատվարժանի մեծամտությունը, մեռակության մատնվածի տխրությունն ու լայն հասարակության հետ գործակցողի ցրվածությունը, ջերմացնում է ցուրտ ձմռանը և զովացնում շոգ ամռանը, օգնում է մարդու սրտին համարյա նույնանման արծազանքելու ե՛լ վշտին, ե՛լ ուրախությանը, ե՛լ նույն օգուտը քաղելու թե՛ պատվից, թե՛ անպատվությունից:

Հակոբի սանդուղքը (Ծնդ. ԻԸ 12) բարեպաշտ կյանքն է պատկերում: Երկու կողմի բազրիքները խորհրդանշում են աղոթքներն ու խորհուրդները՝ բարեպաշտ կյանքի հենարանները, աստիճանները՝ սիրո տարբեր չափերը, որոնցով հոգին բարձրանում է մեկ առաքինությունից դեպի մյուսը: Երբեմն գործողությամբ իջնում է մերձավորին օգնելու, երբեմն հայեցությամբ բարձրանում՝ աստվածային սիրուն միանալու:

Խնդրում են, նայի՛ր, ովքեր են սանդուղքի վրա: Մարդիկ՝ հրեշտակային սրտերով, կամ հրեշտակներ՝ մարդու մարմին առած: Նրանք բոլորը մանկահասակ են թվում, որովհետև լի են հոգևոր զորությամբ և կայտառությամբ: Նրանք թևավոր են և աղոթքով սլանում են առ Աստված, բայց նաև ոտքեր ունեն, որպեսզի գնան մարդկանց հետ զրուցելու: Նրանց դեմքերը ուրախ են ու գեղեցիկ, գլուխները, ձեռքերն ու ոտքերը բաց են, որովհետև նրանց միակ նպատակն Աստծուն հաճելի լինելն է ե՛լ գործով, ե՛լ մտքով, ե՛լ սրտով: Իսկ մարմնի մնացած մասերը ծածկված են թեթև և հիասքանչ զգեստով, քանի որ նրանք կապված են աշխարհին և աշխարհային բարքերին, սակայն պարզ և անկեղծ, միայն թեթևակի առնչվելով՝ ըստ հանգամանքների: Ահա այսպիսին են բարեպաշտ, աստվածասեր մարդիկ: Հավատացնում են քեզ, աստվածասե՛ր

բարեկամ, աշխարհում եղածից ամենաքաղցր, ամենաքնքուշ բանը բարեպաշտությունն է: Նա առաքինության թագուհին է, իր մեջ պարունակում է կատարյալ սերը: Եթե սերը ծիլն է, ապա բարեպաշտությունը՝ ծաղիկը, եթե սերը փայլատակող անգին քար է, ապա բարեպաշտությունը նրա փայլն է, եթե սերը բուրմունք է արձակում, ապա բարեպաշտությունը հենց այդ բուրմունքն է, որը մխիթարում է մարդկանց և զվարթացնում հրեշտակներին:

ԳԼՈՒԽ Գ

Բարեպաշտություն՝ անկախ զբաղմունքից և դիրքից

Բուսական աշխարհն ստեղծելիս Աստված յուրաքանչյուրին հրամայեց՝ պտղաբերել «իր տեսակին համապատասխան» (Ծնն. Ա 11): Աստված ակնկալում է, որ քրիստոնյաները՝ եկեղեցու կենդանի բույսերը, առատաման բարեպաշտության պտուղներով, յուրաքանչյուրն ըստ իր ունակությունների և կոչման: Բոլորովին այլ են ազնվականի, արհեստավորի, ծառայի, իշխանի, այրու, օրիորդի, ամուսնացած կնոջ բարեպաշտության դրսևորումները: Բացի դրանից, այն պիտի լինի ամեն մեկի մտավոր և ֆիզիկական հնարավորություններին, զբաղմունքին, պարտականություններին համապատասխան: Բարեկամս, փորձիր պատկերացնել, ի՞նչ կկատարվեր, եթե եպիսկոպոսը հեռանար անապատ, իսկ արհեստավորն օր ու գիշեր անցկացներ եկեղեցում վանականի պես, իսկ վանականն ընդուներ տարբեր այցելուների՝ ինչպես եպիսկոպոսը: Չէ որ այդ բարեպաշտությունը կլիներ սխալ, ծիծաղաշարժ, անընդունելի: Այնուամենայնիվ, նման սխալներ հաճախ են պատահում, և աշխարհը, որ չի՝ կարող կամ չի՝ ուզում տարբերակել, բողոքում է, թե բարեպաշտության հետևանքով կյանքում խառնաշփոթ է առաջանում:

Արմատապես սխալ է այն կարծիքը, իբր բարեպաշտությունը անհարիր է զինվորական զորանոցին կամ արհեստավորի արտադրամասին, իշխանական ապարանքին, ընտանիքի կյանքին: Իրապես, նրանց անհարիր է վանականին հատուկ հայեցողական բարեպաշտությունը, բայց նրանց համար, ովքեր ուզում են փրկվել՝ մնալով աշխարհում, կան բազմաթիվ այլ հնարավորություններ և տարբերակներ բարեպաշտ կյանք վարելու: Աբրահամը, Իսահակը և Յակոբը, Դավիթը, Ջոբը, Տոբիթը, Սառան, Ռեբեկան և Ջուդիթը՝ ահա բարեպաշտ մարդկանց օրինակներ Ջին Ուխտից: Իսկ Նոր Ուխտից՝ Սբ. Յովսեփը, Սբ. Լիդիան, Սբ. Կրիսպոսը միանգամայն բարեպաշտ կյանք էին վարում իրենց արհեստանոցներում, Սբ. Ակյուղասը, Սբ. Պրիսկիլլան՝ իրենց ընտանիքներում, Սբ. Կոռնելիոսը՝ զինվորական ծառայության մեջ, Սբ. Կոստանդիանոսը, Սբ. Յեղիմեն՝ գահի վրա:

Առանձնությունը, ինչ խոսք, նպաստում է կատարելությանը: Սակայն եղել են դեպքեր, երբ միայնության մեջ չի հաջողվել կատարելության հասնել, այլ հաջողվել է մարդկային հասարակության մեջ, ինչն առաջին հայացքից թվում է անիրագործելի: Ինչպես ասում է Գրիգոր Նազիանզացին՝ Ղովտը պահպանում էր իր մաքրությունը այլասերված քաղաքում, սակայն առանձնության մեջ մեղանչեց: Ուր էլ որ լինենք, մենք կարող ենք ձգտել կատարյալ կյանքի:

ԳԼՈՒԽ Դ

Անհրաժեշտ է առաջնորդող ունենալ սկսելու և բարեպաշտության ուղիով ընթանալու համար

Մարաց երկիր ուղևորվելիս՝ պատանի Տոբիան ասաց.

-Ես ճանապարհը չգիտեմ:

-Դու քեզ համար մի մարդ փնտրիր, որ հետդ գա և ճանապարհը ցույց տա,- պատասխանեց հայրը: Նույնն ասում եմ և քեզ, աստվածասեր բարեկամս: Եթե մտադիր ես ընթանալ բարեպաշտության ուղիով, գտիր մեկին, ով քեզ ճիշտ ուղղություն ցույց կտա:

Իմացիր, հնազանդությունից բացի ուրիշ ճանապարհ չկա: Այդ եմ վկայում հոգևոր հայրերը հնուց ի վեր:

Տեսնելով Եկատերինա Կարդոնացու ապաշխարությունը՝ Սբ. Թերեզան¹ մղվեց նմանվելու նրան: Բայց նրա խոստովանահայրն ասաց. «Աստված քեզնից ոչ թե ապաշխարության սխրանք է ակնկալում, այլ՝ հնազանդության»: Շատ ազնիվ հոգիներ բարեպաշտության ճանապարհով ընթանալու համար իրենց կամքը հնազանդեցրին Աստուծո սպասավորների կամքին:

«Հավատարիմ բարեկամը», - ասում է Սբ. Գիրքը, - «հզոր պատվար է, ով գտնի նրան՝ գանձ է գտել... Տիրոջից երկնչողները միայն կգտնեն նրան» (Սիրաք Զ 14-16): Նա իմաստության գանձ է մեզ համար՝ մեր փորձությունների, վշտերի, անկումների ժամանակ, սփոփում է մեր սիրտը հոգևոր տկարությունների ժամանակ, զգուշացնում չարից: Ո՞վ կարող է նման բարեկամ գտնել: «Տիրոջից երկնչողները» (Սիրաք. Զ 16).- պատասխանում է իմաստունը, հոգով խոնարհները, ովքեր ձգտում են հոգևոր առաջընթացի: Քանի որ դու նպատակադրվել ես մեկնելու հոգևոր ճամփորդության՝ վստահելի առաջնորդի ղեկավարությամբ, առանց երկմտելու խնդրիր Աստծուն, որ քեզ նման առաջնորդ ուղարկի* : Աստված կկատարի քո խնդրանքը, եթե նույնիսկ ստիպված լինի հրեշտակ ուղարկել, ինչպես արեց պատանի Տոբիային: Եվ երբ գտնես, մի վերաբերվիր նրան որպես սովորական մարդու, այլ որպես հրեշտակի՝ վստահելով ոչ թե նրան և նրա մարդկային գիտելիքներին, այլ Աստծուն, որ այդ մարդու միջոցով օգնելու է քեզ: Բաց արա սիրտդ նրա առաջ, և այն, ինչ բարի է քո մեջ, կճշտվի, իսկ այն, ինչ վատ է, կշտկվի. քո հարգանքն ու վստահությունը նրա նկատմամբ թող լինի մաքուր, հոգևոր և անկեղծ: Ավիլան ասաց. «Ընտրիր հազարից մեկին», իսկ ես ասում եմ՝ տասը հազարից մեկին, որովհետև չափազանց քիչ են այնպիսի մարդիկ, ովքեր իրականում ընդունակ են ստանձնելու այդ պարտականությունը: Այդ մարդու մեջ միավորված պիտի լինեն սերը, գիտությունը և իմաստությունը: Վտանգավոր է վստահել մեկին, ով չունի այս երեք բաղադրիչներից որևէ մեկը: Իսկ երբ, Աստուծո օգնությամբ, գտնես նման առաջնորդի, այլևս ուրիշին մի որոնիր, այլ լիակատար վստահությամբ և խոնարհությամբ մեկնիր ճամփորդության, որն անպայման կպսակվի հաջողությամբ:

¹ Սուրբ Թերեզա Ավիլացի (1515-82)՝ իսպանացի կարմելիտ միանձնուհի և միստիկ, որը մեծ ազդեցություն է թողել կաթոլիկ խորհրդապաշտական աստվածաբանության վրա:

* Հեղինակը առաջնորդ ասելով նկատի ունի միայն հոգեւորականի կոչում ունեցողին:

ԳԼՈՒԽ Ե

Պետք է սկսել հոգին մաքրելուց

«Ծաղիկները երևացին մեր երկրում, էտելու ժամանակը հասավ» (Երգ Բ 12), ասում է փեսան: Մեր սրտի ծաղիկները, ո՛վ աստվածասեր բարեկամ, մեր բարի ցանկություններն են: Նրանց երևալուն պես պետք է զինվել դանակով, պետք է կտրել մեր հոգու անպիտան և անկենդան ծիլերը: Երբ օտարազգի աղջիկն ամուսնանում էր իսրայելացու հետ, նա հանում էր իր վրայից գերության զգեստները (Բ Օր. ԻԱ 12-13): Նույնպես և հոգին, որ ցանկանում է դառնալ Քրիստոսի հարսնացուն, «պետք է հեռու վանի իրենից հին մարդուն և հագնի նոր մարդուն» (Եփ. Դ 22-24) և թողնի այն ամենը, ինչ հեռացնում է իրեն Աստուծո սիրուց:

Մաքրված հոգին մեր առողջության սկիզբն է: Պողոս առաքյալի հոգու մաքրագործունը կատարվեց ակնթարթորեն, ինչպես շատերինը, օր. Սբ. Եկատերինա Ջենովացու², Սբ. Մագդաղենացու, Սբ. Պելագեայի³ և ուրիշների: Մենք չենք կարող ակնկալել նմանօրինակ մաքրագործունը՝ աստվածային շնորհի բացառիկ և սքանչելի պարգևը:

Մաքրագործունը աստիճանաբար է ընթանում, ինչպես և ֆիզիկական ու հոգևոր հիվանդությունից ապաքինումը: Հակոբի սանդուղքի վրայի հրեշտակները թևավոր են, բայց չեն թռչում, այլ բարձրանում և իջնում են աստիճաններով: Այն հոգին, որ բարձրանում է մեղսալի կյանքի խավարից դեպի բարեպաշտ կյանք, նման է արշալույսի, որը, բռնկվելով արևելքում, ոչ թե միանգամից է ցրում գիշերվա մթնշաղը, այլ հետզհետե: Թե՛ հոգևոր, թե՛ մարմնավոր հիվանդությունները, ինչպես ասում է Ժողովուրդը, «գալիս են փթերով, բայց հեռանում՝ հատիկներով»: Այս գործընթացը, աստվածասե՛ր բարեկամ, պահանջում է քաջություն և համբերություն: Խղճալի են այն հոգիները, որոնք բարեպաշտության ճանապարհին առաջին քայլերն անելիս երբ գիտակցում են իրենց անկատարությունը, շատ շուտ սկսում են տագնապել, սասանվել և նույնիսկ ենթարկվում ամեն ինչ թողնելու և նախկին կյանքին վերադառնալու գայթակղությանը: Բայց պակաս վտանգավոր չէ և մյուս վիճակը, երբ հոգին առաջին իսկ օրվանից համարում է իրեն մաքրված, հասած կատարելության և փորձում է թռչել դեռ թևերը չաճած: Ի՛նչ մեծ վտանգ է սպառնում նրան: «Իզուր եք վաղ արթնանում» (Սաղմ. ճԻԶ 2),- ասում է մարգարեն: Մեր հոգու մաքրագործունը կարող է ավարտվել միայն մեր կյանքի հետ: Ուրեմն չտրտմենք մեր անկատարությունից: Մենք հասնում ենք կատարելության միայն մեր անկատարության դեմ պայքարելով, իսկ որպեսզի կարողանանք պայքարել նրա դեմ, պետք է տեսնենք նրան, իսկ հաղթելու համար՝ ելնենք նրա դեմ կռվելու: Հաղթել՝ չի նշանակում չզգալ սեփական անկատարությունը, այլ նշանակում է չկարեկցել նրան, մերժել, չընդունել: Մենք

² Սուրբ Եկատերինա Ջենովացի (1447-1510)՝ կին միստիկ, որ 26 տարեկան հասակում դարձի եկավ և հասավ հոգևոր բարձունքների, թեև ամուսնացած էր:

³ Սուրբ Պելագեա (մ. 311)՝ կույս և նահատակ, որ մահը գերադասեց անպատվությունից և կայսեր սիրուհին չդարձավ:

միայն այն ժամանակ կհասկանանք, թե ինչ բան է խոնարհությունը, երբ պարտություններ կրենք այդ հոգևոր մարտերում: Բայց մենք պարտված չենք, քանի դեռ չենք զրկվել կյանքից կամ կորցրել արիությունը: Հոգին սպանել կարող է միայն մահացու մեղքը: Մեր խնդիրն է մնալ արի և անկոտրում: «Նայիր ինձ, քանզի անձկությամբ տրտմեցի ու խռովվեցի» (Սղմ. ԾԴ 3): Այս հոգևոր պատերազմի առանձնահատկությունն այն է, որ քանի դեռ մենք պատրաստ ենք մարտնչելու, մեզ հաղթելն անհնար է:

ԳԼՈՒԽ Զ

Մահացու մեղքերից մաքրագործվելը (մաքրագործման առաջին աստիճանը)

Մեղքից մաքրագործվելու միջոցը ապաշխարության խորհուրդն է: Պատրաստիր խիղճդ խոստովանության: Վերհիշիր քո բոլոր մեղքերը գիտակցական կյանքիդ սկզբից ի վեր: Եթե չես վստահում քո հիշողությանը գրի առ, ինչ հաջողվեց մտաբերել: Այս կերպ խիղճդ քննելուց հետո, ջանա զայրությո՜ւմ և սրտմտությամբ մերժել, վանել մեղքերը, որոնք զրկում են մեզ Աստուծո շնորհից և հեռացնում Աստուծո հավիտենական սիրուց: Դու կռահում ես, աստվածասեր բարեկամ, որ ես խոսում եմ ամբողջ կյանքին վերաբերող խոստովանության մասին, որը չափազանց օգտակար է սկզբում, և այդ իսկ պատճառով խրախուսում եմ քեզ՝ մեծ ուշադրության արժանացնել նրան: Հաճախ աշխարհիկ կյանքով ապրող մարդկանց խոստովանությունը բազմաթիվ բացթողումներ է ունենում, նրանք անփույթ են գտնվում և վատ նախապատրաստվում: Մարդիկ գալիս են խոստովանության՝ առանց մեղքից երես թեքելու կամ մեղքի պատրվակներից խուսափելու վճռականության, առանց կյանքը փոխել ցանկանալու՝ անցյալից հրաժարվելու, Աստուծո երկայնամտությունը գիտակցելու մտադրության: Լիարժեք խոստովանությունը խաղաղեցնում է մեր սիրտը. բխեցնում բարի նկատառումներ, մեր հոգևոր հորը հնարավորություն տալիս ավելի հստակ պատկերացնելու մեր վիճակը, նպաստում էլ ավելի խորը վստահության հաջորդ խոստովանության ժամանակ:

ԳԼՈՒԽ Է

Մաքրագործման երկրորդ փուլը՝ ազատագրում մեղքի հակումից

Բոլոր իսրայելացիները Եգիպտոսից դուրս եկան, բայց ոչ բոլորը թողեցին նախկին սովորություններն ու նախասիրությունները: Ահա թե ինչու նրանցից ոմանք անապատում դեգերելիս ափսոսանքով էին հիշում միսն ու բանջարեղենը, որ ուտում էին Եգիպտոսում (Թվ. ԺԱ 4-5): Նույնպես և ապաշխարողները հաճախ խոստանում են չկրկնել մեղքը, բայց պահպանում են մեղքի նկատմամբ հակվածությունը: Նրանց սրտերը ժամանակ առ ժամանակ դարձյալ դեպի ետ են շրջվում, ինչպես Սողոմից հեռանալիս արեց Ղովտի կինը (Ծնն. ԾԹ 26): Նրանք հիշեցնում են այն հիվանդներին, ում բժիշկը խստիվ արգելել է սեխ

ուտել, քանի որ այն կարող է մահացու վնաս պատճառել, բայց նրանց չի լքում սեխին ձեռք տալու, հոտոտելու ցանկությունը, և նրանք երջանիկ են համարում բոլոր նրանց, ում թույլատրվում է սեխ ուտել: Տկար ու երկչոտ են այն մեղավորները, ովքեր փսոսում են, որ թողել են մեղքը: Նրանք հաճույքով են այն մտաբերում և համարում են, թե ովքեր չեն հրաժարվել, բավարարվածություն են գտնում: Օրինակ՝ մեկը, որ տառապում էր վրեժխնդրությունից, խոստովանությունից հետո հրաժարվեց իր մտադրությունից, բայց որոշ ժամանակ անց նա պատմում է ընկերներին վեճի մանրամասները, ասում, թե վրեժխնդիր կլինեի, եթե Աստծուց չվախենար, և թե որքա՜ն ծանր է ներելու աստվածային պատվիրանը: Օ՛, եթե միայն կարելի լինեի վրեժ լուծել... Մի՞թե պարզ չէ, որ այս մարդը թեև «Եգիպտոսից դուրս է եկել», սակայն չի մոռացել այնտեղի խորտիկների համը: Մի կին, որը թեև մերժել է անօրինական սերը, բայց ամենևին էլ դեմ չէ, որ իրեն շրջապատեն և սիրահետեն...: Ի՜նչ վտանգավոր է նրանց կացությունը: Իմ աստվածասեր բարեկամ, առաքինի կյանք վարելու համար անհրաժեշտ է ոչ միայն դադարել մեղանչել, այլև սրտից անխնա վտարել այն ամենը, ինչ նպաստում է մեղսագործությանը: Այդ չարաբաստիկ հակումները կարող են արմատանալ և նորանոր անկումների առիթ հանդիսանալ: Նրանք այնպես են ծանրաբեռնում հոգին, որ այն անկարող է դառնում հաճախակի, արագ և ջանասիրաբար բարիք գործելու, ինչում էլ կայանում է ճշմարիտ բարեպաշտության էությունը: Այն հոգիները, ովքեր արդեն մեղսունակ չեն, բայց դեռ պահպանում են հակումը և կապվածությունը մեղքին, իմ կարծիքով, նման են տկար օրիորդների, որ իրականում հիվանդ չեն, բայց նրանց բոլոր դրսևորումները հիվանդագին են՝ ուտում են, բայց չեն հագնում, քնում են, բայց չեն հանգստանում, ծիծաղում են, բայց չեն ուրախանում, և կարծես հագիվ են գոյատևում, այլ ոչ թե ընթանում կյանքի ճանապարհով: Ամեն մի բարի գործ այնպես է հոգնեցնում նրանց, որ գործերը քանի գնում, սակավաթիվ և անարդյունավետ են դառնում:

ԳԼՈՒԽ Ը

Երկրորդ մաքրագործմանը նպաստող միջոցները

Երկրորդ մաքրագործմանը նպաստող առաջին պահն է մեղքը՝ որպես ահավոր չարիք, վառ և հստակ պատկերացնելը: Ճշմարիտ ապաշխարությանը և խորհուրդների ներգործությանը մաքրվում ենք ոչ միայն մեղքի ներգործությունից, այլև հակվածությունից: Եթե մենք բարյացակամ չենք վերաբերվում մեկին, ապա պարզապես խույս ենք տալիս նրան հանդիպելուց, իսկ եթե ատելությամբ ենք լցված նրա նկատմամբ, ապա ոչ միայն նրանից ենք նողկում, այլև մեզ տհաճություն է պատճառում անգամ նրա դիմանկարը, նրան պատկանող իրերը, մենք խորշում ենք անգամ նրա ազգականներից և ընկերներից: Նույնը կատարվում է և այն դեպքում, երբ գործած մեղքի համար զղջումը մակերեսային է, մենք ուղղակի աշխատում ենք այն չկրկնել, բայց եթե մեր ապրած զղջումը խորն է և հզոր, մեզ համակում է ատելությունը ոչ միայն տվյալ մեղքի, այլև նրա հետ կապված բոլոր զգացմունքների, արարքների և

պարագաների նկատմամբ: Այդ իսկ պատճառով, աստվածասեր բարեկամ, պետք է զղջումը հասցնել այնպիսի ուժգնության, որպեսզի այն տարածվի մեղքի հետ կապվող ամեն ինչի վրա: Իր դարձից հետո Մարիամ Մագդաղենացին երես թեքեց ոչ միայն մեղքից, այլև նրա հետ կապված բոլոր հաճույքներից: Դավիթն ատեց ոչ միայն գործած մեղքը, այլև չարիքի բոլոր ճանապարհները (Սղմ. ԾԺԸ 104-128): Ահա թե ինչու՞մն է կայանում հոգու երիտասարդության նորոգումը, որի մասին ասում է մարգարեն՝ համեմատելով այն արծվի նորոգության հետ (Սղմ. ԾԲ 5):

Այս հոգեվիճակին մերձենալու համար անհրաժեշտ է, Աստուծո շնորհի ներգործությամբ, ձգտել արմատախիլ անելու սրտի միջից ամեն տեսակ մեղսունակ հակվածություններ:

Այս լուրջ գործընթացը մատչելի դարձնելու համար անհրաժեշտ է լրջորեն խորհել հետևյալ հարցերի շուրջ:

ԳԼՈՒԽ Թ

Արարչագործության մասին

Խորհիր այսպես. մի քանի տասնյակ տարի առաջ ես դեռ աշխարհում չկայի: Որտե՞ղ էինք այն ժամանակ քեզ հետ, հոգի իմ: Աշխարհը գոյություն ունի վաղնջական ժամանակներից, երբ իմ և քո հետքն անգամ չկար: Աստված ոչնչից ստեղծեց ինձ՝ միայն ու միայն Իր գթասրտության շնորհիվ: Մարդը միակ արարածն է տեսանելի աշխարհում, որն ընդունակ է միանալ Աստծուն և ապրել հավերժ: Խորապես խոնարհվիր Աստուծո առջև, սրտի խորքից կրկնիր սաղմոսերգուի խոսքերը. «Ո՛վ իմ Տեր, ես ոչնչություն եմ Քո առջև, ինչպե՞ս հիշեցիր, որ ստեղծես ինձ» (Սղմ. ԼԸ 6 և Ը. 5): Ո՛վ հոգի իմ, դու մինչև հիմա անգոյության գրկում կլինեիր, եթե Աստված չհաներ քեզ այնտեղից: Ո՛վ իմ ամենագութ Արարիչ, դու ինձ անգոյությունից կերտեցիր: Ինչպե՞ս շնորհակալ լինեմ Քեզ: Ի՞նչ կարող եմ անել, որ Քո անունը փառավորվի: Վա՛յ ինձ, ես ոչ միայն չեի ձգտում միանալ Քեզ և ծառայել Քեզ, այլև մշտապես հեռանում էի իմ մեղքերի պատճառով: Ո՛վ իմ անձ, հիշի՛ր, որ քո Արարիչը Տերն է, դու Նրա ձեռքի գործն ես (Սղմ. ՂԹ 3): Դու չեիր կարող ինքդ քեզ ստեղծել: Ինչո՞վ կարող եմ փառավորել Քո անունը, ես, որ հող ու մոխիր եմ (Սիր. Ժ 9): Ես ուզում եմ նվիրել Քեզ իմ սիրտը և իմ ամբողջ կյանքը:

Օրհնիր Տիրոջը, ով իմ անձ, և իմ բոլոր ոսկորները թող օրհնեն սուրբ անունը Նրա (Սղմ. ԾԲ 1):

ԳԼՈՒԽ Ժ

Ո՞րն է մեզ ստեղծելու նպատակը

Աստված ինձ ստեղծեց միայն ու միայն Իր գթասրտության շնորհիվ: Նա օժտեց ինձ բանականությամբ, որ ճանաչեմ Իրեն, հիշողությամբ, որ հիշեմ Իրեն, կամքով, որ սիրեմ Աստծուն, երևակայությամբ, որ պատկերացնեմ Իր բարերա-

րությունները, աչքերով, որ ականատես լինեմ իր ստեղծագործության հրաշալիքներին, լեզվով, որ փառաբանեմ Նրան, և բազմաթիվ այլ ընդունակություններով:

Եթե հասկանանք, թե ինչի համար ենք ստեղծված և ինչու ենք եկել այս աշխարհ, մենք պետք է հրաժարվենք այն ամենից, ինչ այդ նպատակին չի ծառայում, ինչպես հրաժարվում են անպետք իրերից: Խորհրդածիր մարդկանց տառապանքների մասին, որոնք այնպես են ապրում, կարծես ստեղծված են միայն տներ կառուցելու, ծառեր տնկելու և նյութական բարիքներ դիզելու համար:

«Ինչո՞վ էր զբաղված իմ միտքը, երբ չէի մտածում Աստուծո մասին: Ի՞նչ էի սիրում, երբ դեռ լցված չէի Աստուծո սիրով: Ես լի էի ունայնությամբ և ծառայում էի աշխարհին, որն ստեղծված է ինձ ծառայելու համար»:

Հրաժարվիր նախկին կյանքիցդ՝ անօգտակար և ունայն մտածումներից, ավելորդ հիշողություններից, թեթևամիտ և անկայուն ընկերակցություններից, դարձիր Աստծուն:

«Աստված, Փրկիչ իմ, այս պահից Դու ես լինելու իմ մտածումների միակ առարկան, ես այլևս չեմ զբաղեցնելու իմ միտքը Քեզ ոչ հաճելի բաներով: Կյանքիս ամբողջ ընթացքում հիշողությանս մեջ վառ կպահեմ Քո բոլոր բարերարությունները: Քեզնով է ուրախանալու և դեպի Քեզ են ուղղվելու իմ սրտի բոլոր մղումները»:

Մտածիր-քննիր, թե ինչն է անհրաժեշտ փոխել քո կյանքում: Գոհացիր Աստծուց, որ քեզ ստեղծել է այդքան վեհ նպատակի համար: «Դու ստեղծեցիր ինձ, Տեր, Քեզ համար, Քո հավիտենական փառքին մասնակից լինելու համար: Ինչպե՞ս կարող եմ կատարել իմ պարտքը և արժանանալ Քո փառքի մեջ մտնելուն: Ես աղոթում եմ, որ իմ իղծերն ու խոստումները ընդունելի լինեն Քո առաջ, և խնդրում եմ Քո օրհնությունը, որ հոգիս ի զորու լինի կատարելու իր խոստումները»:

ԳԼՈՒԽ ԺԱ

Աստվածային բարեգործությունների մասին

Եկ, տեսնենք, թե Աստված ինչ կենսական բարիքներ է բաժին հանել քեզ:

ա. Ֆիզիկական. Որոշ մարդկանց առողջությունը կամ մարմնի անդամները խեղված են: Ոմանց կյանքն էլ անցնում է քամահրանքի կամ անպատվության, կամ ծայրահեղ աղքատության պայմաններում: Դու առողջ ես, ապահովված, ունես ընկերներ և այլն:

բ. Հիմա նշենք, թե ինչ մտավոր կարողությունների է արժանացրել քեզ Աստված: Մարդկանց մի մասը զուրկ է խոսելու կամ այլ ընդունակություններից, կամ հոգեպես հիվանդ է, կամ կրթություն ստանալու հնարավորություն չունի: Իսկ քեզ Աստված տվել է այս ամենը:

գ. Ուշադրություն դարձրու հոգևոր բարիքներին. Դու եկեղեցու զավակ ես, աստվածասեր բարեկամ, դու վաղ հասակից Աստծուն ճանաչելու հնարավորություն ես ունեցել: Ոգեշնչման, ներքին պայծառացման քանի՞ պահեր ես ապրել: Որքա՞ն հաճախ ես մեղքերի թողություն ստացել, քանի-քանի անգամ ես

ազատվել քեզ սպառնացող վտանգից: Ինչպիսի՜ պայմաններ են ստեղծվել քո հոգևոր առաջընթացն ապահովելու համար անցած տարիների ընթացքում: Քանի՞ անգամ ես մոտեցել հաղորդությանը: Ուշադրություն դարձրու Աստուծո գթասրտությանը, որքան ողորմած է եղել քո հանդեպ: Ինչքան բարիքներ է շնորհել քեզ կյանքում: Իսկ հիմա մտաբերիր քո անշնորհակալությունը. «Տե՛ր, ես չեմ գնահատել Քո ողորմությունները, չարաշահել եմ Քո պարգևները և իմ անհուն անշնորհակալությամբ հակադրվել Քո անհուն գթասրտությանը»:

«Անհնազանդ ու անշնորհակալ մի եղիր, սիրտ իմ: Ինչպե՞ս կարող ես, հոգի՛, անտարբեր մնալ Աստուծո բոլոր պարգևների հանդեպ» (Սղմ. ԿԱ 2): Բարեկամս, քո ամբողջ ուշադրությունն ուղղիր այն բանին, որ ճանաչես և իմանաս Աստծուն՝ եկեղեցու մատնանշած բոլոր ճանապարհներով:

ՓԼՈՒՏ ԺԲ Մեղքի մասին

Մտաբերի՛ր, թե երբվանից ես մեղանջել, և տես, թե որքան են բազմացել քո մեղքերը այն ժամանակից ի վեր, ինչպես են օրըստօրե ավելացել մեղքերդ Աստուծո, մերձավորիդ և ինքդ քո դեմ, որ կատարել ես գործով, խոսքով, մտքով և ցանկությամբ: Մտածիր քո չար հակումների մասին, թե որքան հաճախ էիր տեղի տալիս նրանց, և կհամոզվես, որ մեղքերդ ավելի շատ են, քան գլխիդ մազերը, քան ծովի ավազը:

Առանձնապես մտածիր Աստուծո հանդեպ անշնորհակալ լինելու մասին: Այդ մեղքն ամենակարևորն է և, գումարվելով մյուս բոլոր մեղքերիդ, շատ ավելի ծանրացնում է նրանց:

Որքան պարգևների է արժանացրել քեզ Աստված, իսկ դու չես օգտագործել: Քանի՞ անգամ ես հաղորդվել, իսկ ո՞ւր են պտուղները: Ինչպե՞ս ես նախապատրաստվել հաղորդությանը: Քանի՞ անգամ Աստված քեզ ընդառաջ է եկել, որ փրկի, իսկ դու երես ես թեքել նրանից, որ կործանվես:

«Տե՛ր իմ, ինչպե՞ս եմ կանգնելու Քո առջև: Ես անհետևողական և անշնորհակալ մեկն եմ: Իմ կյանքում մի օրն անգամ չի անցել առանց մեղանջելու, ոչ մի ընդունակություն չեմ թողել, որ չփչացնեմ: Ես արհամարհել եմ իմ Արարչի բարերարություններն ու իմ Փրկչի արյունը»:

Ներում խնդրիր, ընկիր նրա ոտքերը, ինչպես անառակ որդին, ինչպես Մարիամ Մագդաղենացին, ինչպես պոռնիկը. «Տե՛ր իմ, ողորմիր ինձ, մեղավորիս»:

Ջանա՛ փոխել քո կյանքը: Աղոթի՛ր, որ Աստված գորացնի քեզ:

ՓԼՈՒՏ ԺԳ Մահվան մասին

Մե՞ղ մահվան օրը հայտնի չէ: Հոգի ի՛մ, անխուսափելի է այն օրը, երբ պիտի բաժանվես մարմնից: Ե՞րբ է դա լինելու՝ ձմռա՞նը, թե՞ ամռա՞նը, քաղաքո՞ւմ, թե՞

գյուղում, ցերեկը, թե՞ գիշերը, հանկարծակի՞ է վրա հասնելու, թե՞ նախօրոք պատրաստվելուց հետո, հիվանդությունի՞ց, թե՞ դժբախտ պատահարից, ժամանակ կունենա՞ս խոստովանելու, թե՞ ոչ, արդյո՞ք այդ պահին ներկա կլինի քո խոստովանահայրը: Մենք ոչինչ չենք կարող իմանալ այդ ամենի մասին: Մենք միայն ստույգ գիտենք, որ անպայման մեռնելու ենք, և շատ ավելի շուտ, քան ենթադրում ենք: Աշխարհն այլևս գոյություն չի ունենալու մեզ համար, և այնժամ մեր բոլոր հաճույքները, երկրային ուրախությունները, ունայն կապվածությունները հօդս կցնդեն: Դու կտեսնես, կհասկանաս, որ լքում էիր Աստծուն դատարկության համար: Հակառակը, աստվածապաշտությունն ու բարեգործությունը այնքա՜ն հաճելի ու ցանկալի կթվան: «Ինչո՞ւ ես չեի ընթանում այդ հրաշալի ճանապարհով», - կմտածես դու: Այն մեղքերը, որ աննշան էիր կարծում, սարեր կհամարես, իսկ բարեպաշտությունդ՝ այնքան խղճուկ: Մտածիր այն տխուր պահի մասին, երբ հոգին հրաժեշտ է տալիս աշխարհին, հարստությանը, վայելքներին, ընկերներին, հարևաններին, երեխաներին, կնոջը, ամուսնուն, բոլոր արարածներին և վերջապես՝ մարմնին, որը վերածվելու է մի գունատ, անկենդան, տգեղ դիակի: Մտածիր, թե ինչպես են շտապելու այն թաքցնել հողի տակ և հետո աշխատելու են այլևս չմտածել քո մասին, ինչպես դու հիմա չես մտածում ուրիշների մասին:

«Տե՛ր, խաղաղություն տուր նրա հոգուն», - կասեն մարդիկ: Ընդամենը այդքանը: Ո՛վ մահ, ինչ անողորմ և նշանակալից ես դու:

Մտածիր այն մասին, որ հոգին մարմնից բաժանվելուց հետո պիտի գնա կա՛մ աջ, կա՛մ ձախ: Ո՞ր ուղղությամբ կգնա քո հոգին: Այն ուղղությամբ, որի սկիզբը դրվել էր դեռ այս կյանքում:

Այսպե՛ս աղոթիր. «Տե՛ր, օգնության հասիր ինձ այդ ահարկու օրը, թող իմ կյանքի մնացած ժամերը տխուր լինեն, բայց այդ ժամը լինի խաղաղ ու երջանիկ»:

Ես չեմ ուզում կապվել քեզ, աշխարհ, որովհետև չգիտեմ, թե որ ժամին եմ բաժանվելու քեզանից: Իմ թանկագին ընկերներ, ես ուզում եմ ձեզ սիրել այն սուրբ սիրով, որ հավիտենական է, ես չեմ ուզում այնպիսի բարեկամություն, որ պիտի ընդհատվի ու անհետանա:

Ես ուզում եմ նախապատրաստված դիմավորել այդ ժամը, հոգալ, որ ուրախությամբ փոխադրվեմ այլ աշխարհ:

ԳԼՈՒԽ ԺԴ

Դատաստանի մասին

Երբ գա Աստուծո կանխորոշած աշխարհի վախճանի ժամանակը, կիրականանան բազմաթիվ սարսափազդու կանխատեսումներ, որ մարդիկ ահից կործանվելու են (Դուկ. ԻԱ 26): Կրակե հուրը մոխրացնելու է երկրի երեսը: Կրակե հեղեղից հետո, հրեշտակապետի փողի հնչմամբ բոլոր մարդիկ հարություն են առնելու: Բայց ավա՜ղ... ոմանք՝ փառավորված, իսկ ոմանք՝ ահավոր զգվելի մարմիններով:

Դատավորը հայտնվելու է հրեշտակների և հրեշտակապետերի շքախմբի ուղեկցությամբ, երկնքում երևալու է արևի պես փայլող խաչը: Ահա՛, Գերագույն Դատավորը բարիներին կանգնեցնելու է Իր աջ, իսկ չարերին՝ ձախ կողմում, և նրանց առհավետ բաժանելու է իրարից:

Խղճմտանքի գրքերը բացվելու են, և ամեն բան ի հայտ է գալու:

Ինչ շփոթություն ունանց, և ինչ մխիթարություն՝ մյուսների համար: Լսի՛ր, թե ինչ վերջնական վճիռ է կայացվում չարերի համար. «Անհիծյալներ, հեռացրե՛ք ինձնից հավիտենական կրակը, որ պատրաստված է սատանայի և իր հրեշտակների համար» (Մատթ. ԻԵ 41): Աստված վտարելու է չարերին Իր առջևից: Ի՛նչ զարհուրելի է այս հավիտենական անեծքը: Հավիտենական կրակ: Ի՛նչ սարսափելի են մշտնջենական տառապանքները:

Հիմա լսիր, թե որն է բարիների դատավճիռը. «Եկեք, իմ հոր օրհնյալներ, ժառանգեցեք աշխարհի սկզբից ձեզ համար պատրաստված արքայությունը»: Ո՛վ Աստված, ինչպիսի՛ օրհնություն, այս թագավորությանը վերջ չի լինելու:

ԳԼՈՒԽ ԺԵ

Դժոխքի մասին

Դատապարտվածները գտնվում են դժոխային անդունդում, կարծես մի դժբախտ քաղաքում: Նրանք չարաչար տանջվում են իրենց մարմնի բոլոր անդամներով և զգայարաններով: Քանի որ նրանց անդամները և զգայարանները ծառայում էին մեղքին, ապա հիմա բոլորը ենթակա են տանջանքի: Չար և կեղծավոր հայացքներ նետող աչքերի առաջ այժմ դժոխքն է ու նրա բնակիչները՝ դևերը: Անմաքուր խոսքեր ախորժող ականջներին հավիտյան հեկեկոցների, հառաչանքների, լացի ձայների են հնչելու:

Այս բոլոր տառապանքներից բացի, կա ևս մեկը, ամենածանրը՝ նրանք երբեք չեն տեսնելու Աստուծո փառքը: Աբիսողոմի համար ոչ այնքան ծանր էր իր արտաքսումը, որքան իր սիրելի հոր՝ Դավթի դեմքը տեսնելու հնարավորությունից զրկվելը (Բ Թագ. ԺԴ 32):

Պատկերացրեք այս տանջանքների հավերժությունը, որն ինքնըստինքյան անտանելի է դարձնում դժոխքը: Եթե ականջի ցավից կամ բարձր ջերմությունից կարճ գիշերը թվում է երկար և տրտում, ապա որքա՛ն ահավոր է հավիտենական տանջանքների գիշերը՝ անսպառ, անվերջանալի հուսահատություն:

Հոգի՛, ահաբեկվիր Եսայի մարգարեի խոսքերից. «Հոգի՛ իմ, դու ուզո՞ւմ ես ապրել բորբոքված լափող կրակի մեջ» (Ես. ԼԳ 14):

Մի՞թե դու ուզում ես ընդմիշտ թողնել քո Աստծուն...

ԳԼՈՒԽ ԺԶ

Դրախտի մասին

Պատկերացրու մի հիասքանչ, խաղաղ գիշեր. ի՛նչ հաճելի է դիտել երկինքն ու աստղերի բազմությունը: Ավելացրու սրանց նաև օրվա խաղաղ գեղեցկու-

թյունը և մտածիր, որ այս ամենն անհամեմատելի է դրախտի շքեղությանը: Ի՞նչ թանկ, բաղձալի և սիրելի է այդ վայրը:

Տե՛ս, որքա՛ն գեղեցիկ են այդ երջանիկ երկրի անհամար բնակիչները՝ միլիոնավոր հրեշտակներ, քերովբեներ և սերովբեներ, առաքյալներ, մարտիրոսներ, վկաներ, կույսեր, սուրբ կանայք: Նրանց թիվն անսահման է, նրանցից յուրաքանչյուրն ավելի հրաշալի է, քան ամբողջ աշխարհը:

Որքա՛ն երջանիկ են նրանք, որ մշտապես վայելում են Աստուծո ներկայությունը: Նրանք թռչնականների պես թևածում են ու երգում այդ աստվածային մթնոլորտում՝ լցված անհմանալի բերկրանքով: Նրանցից ամեն մեկը գովք է երգում Ստեղծչին: Նրանք անդադար օրհնում են իրենց Արարչին ու Փրկչին, և Նա իր հերթին օրհնում է իր սրբերին. «Օրհնված եք դուք, ի՛մ թանկագին արարածներ, որ ծառայում եք ինձ և հավերժ փառաբանում ձեր սիրով»:

Ձմայլվիր և փառավորիր երկնային հայրենիքը: Ի՛նչ հրաշալի ես դու, երուսաղեմ, և որքա՛ն երջանիկ են քո բնակիչները: Դու այնքան քիչ արիություն ունեիր սրտումդ և այնքան հաճախ էիր երեսդ թեքում դեպի փառքի բնակավայրը տանող ճանապարհից: Դու կհարցնես քեզ. «Ինչո՞ւ էի ես հեռանում գերագույն երջանկությունից»: Խեղճ մարդ, քանի՞ անգամ ես հեռացել հարատև ուրախություններից՝ հանում ունայն ու փուչ հաճույքների: Ինչո՞ւ էի ես աննշան ցանկություններն ավելի բարձր դասում, քան այս երանավետ բարիքները: Ձգտեք հասնել այդ հրաշալի բնակավայրը:

ԳԼՈՒԽ ԺԷ

Ընտրություն

Քեզ պատկերացրու մենակ, դաշտի մեջ, քո պահապան հրեշտակի հետ, ինչպես Տոբիան էր Մարաց երկիր գնալիս, և թող նա քեզ ցույց տա վերնային դրախտը՝ իր երկնային բոլոր ուրախություններով, իսկ ներքևում՝ դժոխքը՝ իր բոլոր տանջանքներով հանդերձ:

Պատկերացրու, որ դու գտնվում ես դժոխքի և դրախտի մեջտեղում և պիտի ընտրություն կատարես: Հիշիր, որ այս աշխարհում կատարած ընտրությունից է կախված քո հավիտենական ճակատագիրը:

Դու ազատ ես քո ընտրության մեջ, բայց Աստված իր անսպառ գթասրտությամբ ուզում է, որ ընտրես դրախտը: Նույնը քեզ դրդում է և պահապան հրեշտակդ՝ աշխատելով օգնել քեզ:

Հիսուս Քրիստոս նայում է քեզ երկնային բարձունքներից և ասում. «Արի իմ հավիտենական հանգիստը, հոգի՛, Իմ սիրո հարատև բերկրանքին ընդառաջ»:

Աստվածամայրն աղերսում է քեզ. «Ձավա՛կս, մի՛ մերժիր Որդուս հրավերը և անսա՛ իմ հառաչանքներին, շտապիր դեպի հավիտենական փրկություն»: Միլիոնավոր սրբագործված սրտերի ցանկությունն է, որ քո սիրտն էլ միանա իրենց բազմությանը: Նրանք հավաստիացնում են քեզ, որ դեպի երկինք տանող ճանապարհն այնքան էլ դժվար չէ, ինչպես կարծում են աշխարհում: «Համարձակ եղիր,- ասում են նրանք,- սերելի՛ բարեկամ, նայի՛ր աստված-պաշտության մեր անցած ուղուն, որով հասանք աշխարհին անհայտ այս մեծ ուրախություններին»:

Պատկերացրու, որ դու մենակ ես ամայի դաշտում, աջից քո բարի հրեշտակն է, իսկ ձախից՝ բարձր գահին բազմած սատանան՝ շրջապատված ընկած ոգիներով: Նրա առաջ մարդկային մի ամբոխ է կուտակված, որ հաճոյանում է նրան մեկ այս, մեկ այն մեղքով: Տե՛ս, ինչ զարհուրելի են այդ ահարկու թագավորի պալատականները: Նրանցից ոմանք լի են ատելությամբ, նախանձով, բարկությամբ, ոմանք սպանություն են ծրագրում, ոմանք հարստության և փառքի հետևից են վազում, շատերն այլակերպված են իրենց բիրտ նախասիրություններից ու հակումներից: Տե՛ս, նրանք չափ ու սահման չեն ճանաչում, այնտեղ կարգ ու կանոն գոյություն չունի, հանգիստ չունեն, նրանց սերը կեղծավոր է, նրանք արհամարհում են միմյանց: Դու շատ կցավես այդ դժբախտ երկրի համար, ուր թագավորում է հրեշավոր բռնակալը:

Իսկ աջից կտեսնես խաչին գամված Հիսուս Քրիստոսին, որն աղոթում է այդ դժբախտների համար և կանչում նրանց Իր մոտ, որպեսզի նրանք ազատվեն զարհուրելի բռնակալի իշխանությունից:

Հիմա հայացքդ ուղղիր դեպի բարեպաշտության հրաշալի երկիրը: Դու կտեսնես շուշանների պես մաքուր կույսերի, այրերի և կանանց: Ահա՛ պարկեշտ կյանք վարող այրիներ, ահա՛ փոխադարձ սիրո և հարգանքի վրա խարսխված ընտանիքներ: Դու կտեսնես, թե ինչպես են այդ աստվածասեր հոգիները հաջողությամբ հոգում թե՛ իրենց արտաքին աշխարհիկ, թե՛ ներքին հոգևոր հոգսերը, թե ինչպես է սերն ընտանիքի հանդեպ միաբանվում Երկնային Փեսայի հանդեպ տածած սիրո հետ: Բոլորն ականջ են դնում Աստուծո խոսքին և այն պահում իրենց սրտերի խորքում: Նրանց ուրախությունները գեղեցիկ են, հանդարտ և զուսպ, նրանք սուրբ և մաքուր սիրով են կապված իրար: Տրտմությունը չի անդրադառնում նրանց տրամադրությանը: Նրանք Աստծով են մխիթարվում և ամբողջ սրտով ձգտում առ Աստված:

Քո բարի զգացմունքների և ձգտումների շնորհիվ դու արդեն հեռացել ես սատանայից և նրա սարսափելի կամակատարներից, սակայն դեռ չես միացել սուրբերի երջանիկ և անարատ ընտանիքին, դեռ գտնվում ես նրանց միջև:

Սբ. Աստվածամայրը, Սբ. Հովսեփը և հարյուր-հազարավոր սրբեր, որ ապրել են աշխարհիկ կյանքով, քեզ կանչում և քաջալերում են:

Խաչին գամված Տերը կանչում է քեզ քո անունով. «Եկ ինձ մոտ և կարժանանաս պսակի» (Երգ Դ 8):

«Ո՛վ աշխարհ, ես այլևս չեմ քայլելու քո դրոշի տակ: Ես ընդմիշտ թողնում եմ քո ունայնությունը, ես հրաժարվում եմ քեզանից, հպարտության թագավորություն, տառապանքի թագավոր, դժոխքի ոգի, քո բոլոր դատարկ հանդիսություններով հանդերձ, ես նողկում եմ քո բոլոր գործերից: Ես դառնում եմ դեպի Քեզ, Հիսուս, հավիտենական փառքի և երջանկության թագավոր, հոգով և սրտով ամբողջությամբ հանձնվում եմ Քեզ, մեկընդմիշտ ընտրում Քեզ, որպես իմ հոգու թագավոր, հնազանդվում Քո սուրբ օրենքին և պատվիրաններին: Ո՛վ հիասքանչ կույս, Երկնային թագուհի, Դու առաջնորդիր ինձ, խոնարհաբար մեծարում եմ Քեզ:»

Իմ պահապան հրեշտակ, ինձ ընկերակից դարձրու սուրբերին, մի թող ինձ այնքան ժամանակ, մինչև չդասվեմ նրանց շարքին և իմ ձայնը միացնեմ հավերժ երգող նրանց ձայներին՝ «Փառք Հիսուս Քրիստոսին»:

ԳԼՈՒԽ ԺԸ

Անցած ողջ կյանքի խոստովանություն

Իմ աստվածասեր բարեկամ, սրանք են մեր նպատակին հասնելու համար անհրաժեշտ բոլոր մտորումները: Այս ամենի մասին խորհրդածելուց հետո կարող ես խոնարհաբար դիմել այս խոստովանությանը:

Կարիճի խայթը թունավոր է: Բայց եթե նույն թույնը լուծենք համապատասխան բաղադրության մեջ, այն դառնում է դեղ՝ կարիճի խայթի դեմ: Կատարման պահին ամոթալի մեղքն ապաշխարության ընթացքում փրկարար է դառնում: Խոստովանությունն ու զղջումն այնքան հիանալի են, որ ոչնչացնում են մեղքի այլանդակությունը: Սիմոն Փարիսեցին ասաց, որ Մագդաղենացին մեղսագործ է, բայց Տերն ասաց՝ «ոչ», որովհետև գնահատեց նրա սիրովեհությունը (Ղկ. է 39):

Եթե մենք իսկապես խոնարհ լինենք, բարեկամս, մենք կատենք Աստծուն անարգող մեր մեղքերը: Հոժարաբար խարազանենք մեզ մեր մեղքերի համար, որովհետև այդպիսով է փառավորվում Աստված:

Չէ որ մենք թեթևություն ենք զգում, երբ պատմում ենք բժշկին մեր ցավերի մասին: Երբ գալիս ես խոստովանության, պատկերացրու, որ Գողգոթայում ես, խաչված Քրիստոսի ոտքերի մոտ: Բաց արա սիրտդ, որ մաքրվես մեղքերից, որովհետև որքան սիրտդ մաքուր լինի մեղքից, այնքան ավելի պատրաստ կլինի ընդունելու աստվածային շնորհը: Խոսիր պարզ, անկեղծ: Սահմանափակվիր առայժմ դրանով և հանգստացրու խղճմտանքդ: Հետո ուշադրությամբ լսիր հոգևոր հոր նախազգուշացումները և ցուցումները: Լսիր նրան այնպես, ինչպես կլսեիր Տիրոջը, որ ասաց. «Ո՛վ լսում է ձեզ, ի՛նձ է լսում»:

ԳԼՈՒԽ ԺԹ

Պետք է ազատվել ամեն տեսակի մեղքերի գերությունից

Որքան ավելի է բացվում առավոտը, այնքան ավելի է լուսավորվում, և մենք հայելու մեջ պարզ տեսնում ենք դեմքի կեղտն ու մուրը: Գիշտ նույնն է կատարվում, երբ Սուրբի ներքին լույսն սկսում է լուսավորել մեր խիղճը, ավելի բացահայտ և հստակ ենք տեսնում մեր մեղքերը, ինչպես նաև մեր բոլոր թերություններն ու հակումները, որոնք խանգարում են մեզ հասնել ճշմարիտ բարեպաշտության: Եւ այդ նույն լույսը, որն օգնում է գիտակցել մեր անկատարությունը, դրդում է մեզ մաքրագործվելու և ազատվելու մեղքերից: Անհնար է ամբողջովին մաքուր լինել մեղքից կամ, համեմայն դեպս, նման վիճակը երկար տևել չի կարող, բայց կարող ենք գոնե կապված չլինել մեղքին: Օրինակ՝ մի բան է, երբ մարդը կատակով մեկ անգամ խաբում է մեկին որևէ մանրությամբ, և այլ բան, եթե խաբելը նրա համար սովորական է և հաճելի: Մեղքը միշտ տհաճ է Աստծուն, ինչքան էլ փոքր լինի: Կապված լինել որևէ մեղքի՝ նշանակում է միտումնավոր հակադրվել Աստծու կամքին: Մի՞թե հնարավոր է, որ բարի հոգին ոչ միայն որոշի անել այն, ինչ հաճելի չէ Աստծուն, այլև անի

միտումնավոր կերպով: Այդ կապվածությունները, աստվածասե՛ր բարեկամ, ուղիղ հակադիր են բարեպաշտությանը: Նրանք թուլացնում են հոգին, խափանում Աստվածային մխիթարության ներհոսքը, բացում դռները գայթակղությունների առջև: Եթե անգամ չեն սպանում հոգին, ապա, անշուշտ, հիվանդացնում են: Սարդոստայնի մեջ ընկած մեղուն չի սատկում, բայց եթե երկար է խճճված մնում ցանցի մեջ, կորցնում է մեղր պատրաստելու ընդունակությունը: Նույնը վերաբերում է հոգուն: Այն կարող է ապաշխարությանը մաքրվել բազմաթիվ մեղքերից, բայց եթե պահպանում է կապվածություն որևէ, թեկուզ աննշան, մեղքին, ապա կորցնում է գործնականորեն բարեպաշտ կյանք վարելու ընդունակությունը:

Մի փոքրիկ սուտը, դատարկաբանությունը, ավելորդությունները վարքում, խոսքում, սովորություններում, հագուստի, զվարճությունների մեջ, - ահա այն հոգևոր սարդոստայնը, որի մեջ խճճվում է մեր գիտակցությունը: և մենք պիտի ամեն կերպ ջանանք դուրս պրծնել, ազատվել, ինչպես մեղուներն են ձգտում դուրս սողալ ֆիզիկական սարդոստայնից: Բայց եթե մենք կառչում ենք մեր թերություններից և թույլ ենք տալիս, որ նրանք գրավեն մեր սիրտը, և նույնիսկ պահպանում և բազմապատկում ենք նրանց, ապա շատ շուտով նկատելի կդառնա, թե ինչպես է հոգևոր կյանքի մեղրը հետզհետե ցամաքում, և մեր հոգու փեթակը մնում թունավորված և դատարկ:

ԳԼՈՒԽ ԺԻ

Անհրաժեշտ է ազատվել անօգուտ և վտանգավոր երևույթների գերությունից

Խաղերը, պարահանդեսները, տոնախմբությունները, ներկայացումները, ինքնըստինքյան, մեղսալից չեն, բայց չարաշահելիս դառնում են այդպիսին, և նման բաներին կապվածությունը վտանգավոր է հոգու համար: Եթե թույլ տանք, որ մեր հոգուն տեղ գտնեն այդ փուչ և ունայն կապվածությունները, մեր հոգևոր կյանքը խիստ կտուժի:

Հնում նազովրեցի ուխտավորները ոչ միայն խուսափում էին արբեցությունից, այլև չէին փորձում ոգելից խմիչքի համը, որպեսզի ախորժելի չդառնա: Ես չեմ հորդորում բոլորովին հրաժարվել նման ժամանցից, բայց պետք է չափազանց զգուշավոր լինել, որովհետև այդ կապվածությունների հետևանքով քայքայվում է բարեպաշտությունը:

Եղջերուն գերադասում է թաքնվել թփերում, եթե չափից շատ է կերել վայրի հատապտուղներ, քանի որ կոժվարանա փախչել վտանգից: Անհմաստ, մակերեսային և վտանգավոր սովորություններով և հակումներով լեցուն սիրտն ի վիճակի չէ առանց արգելքի և անհողդողդ ձգտել առ Աստված: Ահա թե ինչու է անհրաժեշտ, սիրելի՛ բարեկամ, լիովին ազատվել բոլոր մոլություններից, որոնք թեև առաջին հայացքից չեն հակասում բարեպաշտությանը, բայց իրականում միշտ վտանգավոր և քայքայիչ են:

ԳԼՈՒԽ ԻԱ

Պետք է մաքրվել վատ հակումներից

Կան մարդկային այնպիսի հակումներ, որոնք իրականում բնական են ամեն մարդու համար և նեղ իմաստով մեղք չեն համարվում, բայց դիտվում են որպես թերություններ: Օրինակ՝ տխրության և անցյալի համար ափսոսելու հակումը: Ոմանք բնականից թեթևամիտ են, մյուսները՝ մռայլ, ուրիշները՝ բարկացկոտ, մի մասը չի հանդուրժում այլ կարծիքներ: Շատ քիչ են թերություններից ամենևին զուրկ մարդիկ: Մարդն, անշուշտ, կարող է պայքարել իր թերությունների դեմ, ուղղել և նույնիսկ բոլորովին ազատվել նրանցից, և ես պնդում եմ, բարեկամս, որ այդ անելն անհրաժեշտ է: Չէ՞ որ մարդիկ գտել են դառը նուշը քաղցրացնելու ձևը: Ուրեմն, ինչո՞ւ մեր վատ հակվածություններին չհակադրենք լավերը: Ի ծնե մարդկային լավ բնավորությունն էլ կարող է արատավորված լինել վատ սովորությունների հետևանքով: Հակառակը՝ նույնիսկ ամենավատ բնավորության տեր մարդը կարող է ուղղվել Աստուծո շնորհով և բավականաչափ ջանք թափելուց հետո: Հետագայում մենք կանդրադառնանք, թե ինչ միջոցներով կարող ենք մաքրվել վտանգավոր հակվածություններից, թերություններից և մեղսալից կապվածություններից: Թող Աստված քեզ ամբողջ կյանքում այդ ուղղությամբ ջանասիրաբար աշխատելու վճռականություն շնորհի:

Ռուսերենից թարգմանեց
ԱՐՓԻՆԵ ՊԱՊԱՅԱՆԸ